

Zagerijen onmisbare schakel in de rondhoutketen

De rondhoutzagerijen vormen een cruciale schakel binnen de Nederlandse rondhoutketen. In dit Bosbericht met de resultaten van de jaarlijkse Probos rondhoutenquête wordt daarom specifieke aandacht aan zagerijen besteed. Niet in de laatste plaats, omdat zij van essentieel belang zijn voor een eventuele uitbreiding van de productie van Nederlandse houtproducten.

Zagerijen onmisbare schakel in de rondhoutketen

Upgrade Nederlandse houtproductie

Groene groei, een circulaire en biobased economie en meer CO₂-vastlegging zijn belangrijke beleidsdoelen voor de Nederlandse overheid. Er wordt verwacht dat de vraag naar houtproducten binnen de Nederlandse economie hierdoor zal stijgen. Voor de Nederlandse bos- en houtketen is het van belang hiervan te profiteren door de productie van houtproducten te vergroten. Aan de ene kant als bijdrage aan de economische pijler onder het bosbeheer in Nederland, die verre van solide is. Aan de andere kant om de houtverwerkende sector toekomstbestendig te maken, inclusief de daaraan gekoppelde werkgelegenheid. Voordat dit kan gebeuren, is het belangrijk dat de bos- en houtketen gestimuleerd wordt zich te vernieuwen.

Zagerijsector

Rondhoutzagerijen vormen een cruciale schakel in de rondhoutketen en zijn van essentieel belang voor een eventuele uitbreiding van de productie van Nederlandse houtproducten. Dit wordt het beste geïllustreerd wanneer de structuur van de zagerijsector onder de loep wordt genomen. Er waren in 2015 circa 86 rondhoutzagerijen actief in Nederland. Tachtig van deze zagerijen (ca. 92%) verwerkt minder dan 10.000 m³ rondhout¹ per jaar. Van de circa 400.000 m³ rondhout die door de zagerijen in 2015 is verwerkt, werd slechts 20% door deze categorie zagerijen verwerkt. Zeven zagerijen verwerken dus de andere 80%. Wanneer één van deze grotere zagerijen haar activiteiten staakt, heeft dit meteen grote gevolgen voor de totale verwerkingscapaciteit in Nederland. De zagerijsector als totaal verwerkt bijna 58% van het in Nederland verwerkte rondhout (tabel 1). Het verwerkte volume

is in 2015 echter wel met meer dan 70.000 m³ afgenomen. Dit is grotendeels het gevolg van een productie transformatie bij één van de grootste Nederlandse rondhoutzagerijen van massaproductie naar meer kwaliteitshout. Dit heeft er vooral toe geleid dat deze zagerij in vergelijking met de voorgaande jaren veel minder grenen heeft verwerkt.

Nederlands rondhout

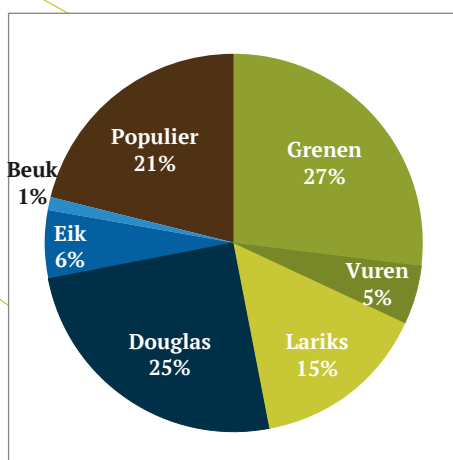
Binnen de verwerking van Nederlands rondhout hadden de zagerijen in 2015 een aandeel van 61%. In het verleden lag dit aandeel nog boven de 70%, maar een daling van het verwerkte volume door de zagerijen zelf en een toename van de

verwerking van Nederlands rondhout door de houtvezelproducenten zorgen voor een lager aandeel binnen het totaal. Het hoge aandeel maakt echter wel duidelijk welk belang de zagerijen hebben voor de hoogwaardige verwerking (zaaghout en profielhout) van rondhout uit het Nederlandse bos en daarmee voor de Nederlandse bos- en houtketen.

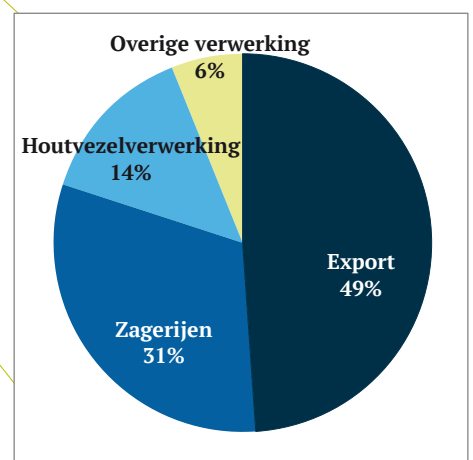
Tabel 1 Nederlandse rondhoutverwerkende industrie in 2015 (x 1.000 m³ werkhout met schors)

Sector	Verbruik		Inkoop	Aantal
	2014	2015	Nederland 2015	bedrijven 2015
Zagerijen	485	414	328	87
Zagerijen tropisch	20	12	n.v.t.	6
Klompemakers	9	8	5	10
Papier/kartonfabrikanten	*	*	*	1
Plaatfabrikanten	*	*	*	1
Palenfabrikanten	48	67	10	20
Houtvezelproducenten	177	175	147	4
Totaal	785	720	535	129

* Geen verbruik opgegeven i.v.m. herleidbaarheid tot individuele bedrijven.

Figuur 1 Verdeling van houtsoorten over het totale rondhoutverbruik van Nederlandse rondhoutzagerijen

Figuur 2 Verdeling van het geoogste Nederlandse rondhout over de verwerking en export

Verwerkte houtsoorten

Ook in 2015 is grenen met een aandeel van 27% binnen het totale verzaagde volume de houtsoort die het meest is verzaagd (figuur 1). Daarna zijn Douglas (25%), populier (21%) en lariks (15%) de meest gezaagde houtsoorten. Deze verhoudingen zijn hetzelfde wanneer alleen wordt gekeken naar het rondhout uit het Nederlandse bos. Van het verwerkte volume aan naaldhoutsoorten komt ca. 85% uit het Nederlandse bos. Terwijl ter vergelijking binnen het verzaagde volume eiken slechts 44% uit het Nederlandse bos afkomstig is.

Onderzoek zagerijen

Vanwege het grote belang dat de zagerijen hebben voor het vergroten van de houtproductie in Nederland en aan de andere kant de kwetsbaarheid van de zagerijsector, is het van belang deze sector nader te analyseren. Stichting Probos voert op dit moment in opdracht van het ministerie van EZ een project uit waarin onder andere de zagerijsector in detail wordt bestudeerd. Zagerijen worden bezocht en gevraagd naar de bedrijfseconomische situatie en de verwachtingen voor de toekomst. Zien zij bijvoorbeeld mogelijkheden om te investeren? Is er opvolging? Verder wordt zagerijen gevraagd deel te nemen aan ketendiscussies voor de ketens van populier, grenen en inlands eiken. De informatie uit de bedrijfsbezoeken en de ketendiscussies vormen de basis voor een sterkte-zwakte analyse. Daarnaast worden ze gebruikt om vast te stellen op welke manier de zagerijsector het beste gestimuleerd kan worden om toekomstbestendig te blijven en te groeien.

Gezaagd inlands eiken voor meubels (50 cm breed, 600 cm lang) met weinig spinthout bij Zagerij Twickel. (foto: Fons Voncken, Probos)

Geen eenheidsworst

Inmiddels zijn 10 zagerijen bezocht en er staan nog eens 10 bezoeken op de planning. Wat vooral opvalt, is de grote verscheidenheid aan zagerijen. Van maatwerk zagerijen voor gebintwerkconstructies tot grotere zagerijen voor onderdelen voor de emballage-industrie. Dé rondhoutzagerij bestaat duidelijk niet. Ook al liggen dezelfde houtsoorten en stamdiameters op het erf, het zaagproduct kan sterk verschillen. Deze grote variëteit in expertises en het produceren van speciale producten hebben de Nederlandse zagerijen nodig om zich te handhaven ten opzichte van de grote Europese massaproductanten. Een aantal zagerijen gaf aan dat het merkbaar was dat de economische crisis zijn einde nadert. Terwijl andere zagerijen nog steeds hard moeten werken om te concurreren met de lage zaaghoutprijzen uit het buitenland.

Het laatste speelt vooral bij de zagerijen die leveren aan de emballage-industrie. Deze zagerijen worden gedwongen veel massa voor lage prijzen weg te zetten, waardoor winstmarges klein zijn. Zij kunnen alleen voortbestaan vanwege het feit dat zij op zeer korte termijn (just-in-time) kunnen leveren en specifieke maatvoeringen kunnen zagen.

Resultaten rondhoutenquête²

Probos schat in dat er in 2015 in Nederland in totaal ca. 1.050.000 m³ industrieel rondhout is geogst. Ongeveer de helft (49%) hiervan werd, met name als vezelhout, geëxporteerd (figuur 2). 31% (328.000 m³) werd verzaagd door de

¹ Alle volumes in dit bosbericht zijn uitgedrukt in m³ werkhout met schors

² Er zijn in totaal 135 rondhoutverwerkers en 25 exporteurs bevestigd over de cijfers van 2015. 75% van de bedrijven leverde gegevens aan.

Nederlandse rondhoutzagerijen. De houtvezel verwerkende industrie verwerkt 14% van het Nederlandse rondhout en het overige gedeelte wordt verwerkt voor de productie van papier/karton, palen, klompen en plaatmateriaal.

Totale rondhoutverwerking

De totale hoeveelheid verwerkt rondhout (incl. import) is met 8% afgenomen, van 785.000 m³ in 2014 naar 720.000 m³ in 2015 (tabel 1). De resultaten van de jaarlijkse rondhoutenquête tonen aan dat de grootste daling zich voordeed binnen de sector van de zagerijen. Alleen het verwerkte volume binnen de productie en verduurzaming van ronde palen is licht gestegen. De daling bij de klompenfabrikanten die sinds de eeuwwisseling (ca. 24.000 m³) is ingezet blijft zich voortzetten tot de huidige 8.000 m³ rondhout verwerking.

Totale export

De Nederlandse rondhoutexport is met 8% gestegen tot 634.000 m³ in 2015. Deze stijging is vooral het gevolg van een

toename van in het buitenland ingekocht rondhout. Het rondhout uit Nederlands bos dat in 2015 werd geëxporteerd bestond voor ca. 70% uit vezelhout (tabel 2). De export van zaaghout uit het Nederlandse bos is met 33.000 m³ toegenomen. Waarschijnlijk mede als gevolg van de afgenomen verwerking door de rondhoutzagerijen. Grenen is met een aandeel van 22% de belangrijkste houtsoort binnen de export van Nederlands rondhout (figuur 3).

Actieplan

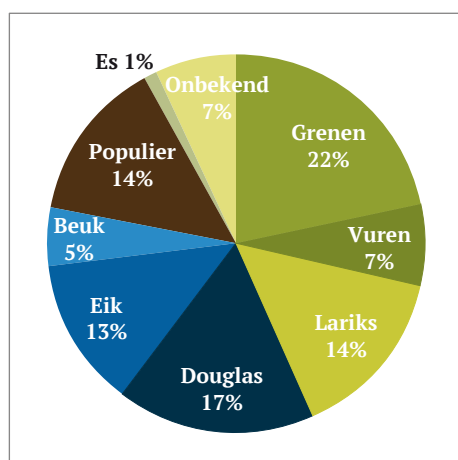
Met het aanbieden van het actieplan Bos en Hout³ heeft de bos- en houtsector haar ambities neergezet om een grote bijdrage te leveren aan het behalen van de klimaatafspraken gemaakt in Parijs (december 2015). Het actieplan bestaat uit twaalf acties die voortkomen uit een gezamenlijke inspanning van boseigenaren, houtproducenten en -verwerkers, papier- en kartonindustrie, palletbedrijven, bouwbedrijven, recyclingindustrie, bio-energieproducenten en natuur- en milieu-organisaties om een optimale rondhoutketen te realiseren. Actie 8 in het actieplan is er specifiek op gericht meer samenwerking in de rondhoutketen op gang te brengen. Het doel van de actie is het op duurzame wijze realiseren van een betere afzet voor Nederlands rondhout. Daarbij gaat het duidelijk niet om het produceren van een zo groot mogelijk volume. Juist het leveren van kwaliteit en het realiseren van een zo hoog mogelijke toegevoegde waarde is hierbij de kern. De Nederlandse rondhoutzagerijen spelen een zeer belangrijke rol binnen de rondhoutketen. Zeker waar het gaat om het realiseren van kwaliteit en een hoge toegevoegde waarde, zijn zij essentieel. Het is de vraag of de Nederlandse zagerij-

Tabel 2 Nederlandse export van rondhout afkomstig uit het Nederlandse bos per sortiment (x 1.000 m³ met schors)

	2014	2015
Zaaghout	127	160
Fineerhout	4	1
Vezelhout	375	351
Paalhout	2	1
Totaal	508	513

sector in haar huidige vorm in staat is optimaal bij te dragen aan een betere afzet voor Nederlands rondhout. Het onderzoek dat Probos nu uitvoert, zal hierover meer duidelijkheid geven. De resultaten van het onderzoek zijn begin 2017 beschikbaar en zullen dan tijdens een bijeenkomst met de zagerijsector worden gedeeld. Vanzelfsprekend worden ze ook via de website van Probos breed toegankelijk gemaakt.

Fons Voncken en Jan Oldenburger

Figuur 3 Export Nederlands rondhout naar houtsoort in 2015
(totaal = 513.000 m³ met schors)

³ <http://www.probos.nl/publicaties/in-depers/1325-actieplan-bos-en-hout>

Foto voorblad: Gebintwerk constructies van eiken. Een voorbeeld van de kwaliteitsproducten die de Nederlandse zagerijen kunnen leveren (foto: Richard Wigink Holten).